

Sygn. akt III AUa 675/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 lutego 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Szczecinie - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Romana Mrotek (spr.)
Sędziowie:	SSA Barbara Białecka SSO del. Beata Góraska
Protokolant:	St. sekr. sąd. Elżbieta Kamińska

po rozpoznaniu w dniu 13 lutego 2014 r. w Szczecinie

sprawy J. G.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.

o umorzenie składek

na skutek apelacji ubezpieczonego

od wyroku Sądu Okręgowego w Koszalinie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 10 czerwca 2013 r. sygn. akt IV U 990/13

1. uchyła zaskarżony wyrok oraz poprzedzającą go decyzję i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K.,
2. przyznaje radcy prawnemu Ł. B. od Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w S. kwotę 120 (sto dwadzieścia złotych) powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług, tytułem zwrotu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Barbara Białecka SSA Romana Mrotek SSO del. Beata Góraska

Sygn. akt III AUa 675/13

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w K. decyzją z dnia 14 lutego 2013 r., na podstawie art. 1 ust. 8 ustawy z dnia 9 listopada 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz.U. z 2012 r., poz. 1551; dalej jako „ustawa z 2012 r.”), określił, iż wobec J. G. na dzień złożenia wniosku, tj. 18 stycznia 2013 r., umorzeniu podlegają należności z tytułu składek:

- na ubezpieczenia społeczne – za okres od stycznia do lutego 2002 r., od lipca 2002 r. do lutego 2008 r. – w łącznej kwocie 78.323,98 zł; w tym z tytułu składek 35.341,64 zł, odsetek 42.743,00 zł oraz kosztów upomnień 239,34 zł;

- na ubezpieczenie zdrowotne – za okres od stycznia do lutego 2002 r., od lipca do września 2002 r., od listopada do grudnia 2002 r., od czerwca 2003 r. do stycznia 2004 r., od marca 2004 r. do lutego 2008 r. – w łącznej kwocie 24.421,07 zł, w tym z tytułu składek 11.659,70 zł, odsetek 12.569,00 zł oraz kosztów upomnień 197,37 zł;

- na Fundusz Pracy – za okres od stycznia 2000 r. do lutego 2002 r., od lipca do września 2002 r., grudzień 2002 r., od czerwca 2003 r. do stycznia 2004 r., od marca 2004 r. do lutego 2008 r. – w łącznej kwocie 6.248,46 zł, w tym z tytułu składek 2.813,48 zł, odsetek 3.260,00 zł oraz kosztów upomnień 174,98 zł.

W decyzji wskazano jednocześnie, że warunkiem umorzenia powyższych należności jest spłata należności niepodlegających umorzeniu za okres od 1 stycznia 1999 r., które należy uregulować w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji wraz z odsetkami.

W odwołaniu od tej decyzji J. G. wniósł o jej uchylenie, gdyż w jego ocenie, organ rentowy zawyżył wysokość jego zaległości. Ubezpieczony zażądał jednocześnie, aby biegły z zakresu rachunkowości sprawdził prawidłowość wyliczeń dokonanych przez organ rentowy.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania oraz o zasądzenie na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego. Podniósł ponadto, że wysokość należności podlegających umorzeniu została ustalona w oparciu o dane wynikające ze złożonych przez ubezpieczonego dokumentów oraz prowadzonej przez organ rentowy ewidencji.

Na rozprawie w dniu 10 czerwca 2013 r. pełnomocnik ubezpieczonego z urzędu oświadczył, że w związku tym, że wydana decyzja określa tylko wysokość zadłużenia ubezpieczenia podlegającą umorzeniu na podstawie ustawy z 2012 r., a jednocześnie nie zamyka ubezpieczonemu prawa do wystąpienia z wnioskiem o umorzenie pozostałej należności, jest ona korzystna dla ubezpieczonego. Ubezpieczony oświadczył, że nie ma wiedzy, czy wszystkie długi zostały mu umorzone w ramach zaskarżonej decyzji i domagał się wydania decyzji w przedmiocie pozostałych należności.

Wyrokiem z dnia 10 czerwca 2013 r. Sąd Okręgowy w Koszalinie, IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie J. G. (pkt 1), nie obciążył go kosztami procesu (pkt 2) i zasądził na rzecz pełnomocnika ubezpieczonego wynagrodzenie za pomoc prawną udzieloną z urzędu (pkt 3).

Sąd pierwszej instancji dokonał odmienną od ubezpieczonego interpretacji przepisów ustawy z 2012 r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność i odwołanie oddalił.

Sąd Okręgowy wskazał, że intencją ustawodawcy było, aby poprzez umorzenie składek z tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych umożliwić małym i średnim przedsiębiorcom odzyskanie płynności finansowej oraz złagodzić niekorzystne skutki spowolnienia gospodarczego oraz pomóc utrzymać się tym podmiotom na rynku. Do tej kategorii podmiotów zalicza się J. G., co daje mu możliwość umorzenia składek za okres od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r.

Warunkiem, aby umorzenie było skuteczne jest uregulowanie wszystkich pozostałych niepodlegających umorzeniu składek, odsetek za zwłokę i pozostałych powstałych kosztów (w tym opłat i kosztów egzekucyjnych) w terminie 12 miesięcy od daty uprawomocnienia się decyzji określającej warunki umorzenia. Przy czym spełnienie warunku nastąpi także wówczas, gdy należności nie podlegające umorzeniu (tj. np. składki należne za pracowników, podlegające finansowaniu ze środków płatnika składek) zostaną rozłożone na raty na warunkach ogólnych i spłacone w ramach udzielonego układu ratalnego, który musi zostać zawarty nie później niż w ciągu 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, natomiast spłata zobowiązań może zostać rozłożona na raty realizowane w terminach wykraczających poza ten okres.

W ocenie sądu pierwszej instancji sam ubezpieczony powinien mieć wiedzę, czy ma zadłużenie wobec organu rentowego, które nie może zostać umorzone na podstawie ustawy z 2012 r. Jeżeli jednak nie jest on w stanie samodzielnie tego określić, to powinien informację tę uzyskać we właściwej jednostce ZUS i złożyć wtedy, ewentualnie, kolejny wniosek o umorzenie składek lub rozłożenie na raty istniejącego zadłużenia wobec organu rentowego. Wniosek taki będzie jednak rozpatrywany według zasad ogólnych, tj. przepisów art. 28 i art. 29 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (dalej jako „s.u.s.”).

Z tego względu Sąd Okręgowy uznał, że zaskarżona decyzja określać powinna jedynie wysokość należności, które mogą zostać umorzone ubezpieczonemu na podstawie przepisów ustawy z 2012 r. Jej treść i tryb wydania znajdują oparcie w przepisach prawa, a tym samym jest ona prawidłowa. Sąd pierwszej instancji oddalił odwołanie ubezpieczonego. Ponadto przy zastosowaniu art. 102 k.p.c., uwzględniając trudną sytuację rodzinną, zdrowotną i majątkową ubezpieczonego nie obciążył go kosztami procesu. Jednocześnie zasądził od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego koszty pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Apelację od powyższego wyroku wywiódł osobiście J. G., który zarzucił rozstrzygnięciu obrazę przepisów art. 328 § 2 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. oraz 368 pkt 4 k.p.c. i wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia oraz przekazanie sprawy sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Skarżący podniósł, że w toku postępowania przedłożył dowody spłaty zaległych składek za lata 1994-2008, mimo to ani organ rentowy, ani Sąd Okręgowy nie odnieśli się do tych okoliczności.

W uzupełnieniu apelacji ubezpieczonego jego pełnomocnik z urzędu podniósł, że wyrok Sądu Okręgowego jest zaskarżony co do punktu 1. Ponadto wniósł o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania celem ustalenia całego zadłużenia ubezpieczonego z tytułu ubezpieczenia społecznego oraz pozostawienie sądowi pierwszej instancji rozstrzygnięcia co do kosztów postępowania. Skarżący zarzucił wyrokowi niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy poprzez nieustalenie całego aktualnego zadłużenia ubezpieczonego z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia społecznego, tj. sprzed 1 stycznia 1999 r. Wniósł również o przyznanie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej.

W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że zaskarżona decyzja powinna określać całość zadłużenia J. G., jakie posiada on w organie rentowym, a nie tylko za okres, o którym mowa w ustawie z 2012 r.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja ubezpieczonego okazała się uzasadniona i doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji organu rentowego.

Sąd Apelacyjny zauważa, że ustawa z 2012 r. przewiduje możliwość umorzenia składek na własne ubezpieczenia społeczne, na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy, oraz odsetek za zwłokę i pozostałych powstałych kosztów (w tym kosztów egzekucyjnych), dla wszystkich osób prowadzących pozarolniczą działalność, które w okresie od 1 stycznia 1999 r. do 28 lutego 2009 r. podlegały obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym oraz wypadkowemu, z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności i nie opłaciły należnych z tego tytułu składek.

Stosownie do treści art. 1 ust. 1 i 6 ustawy z 2012 r. umorzeniu podlegają nieopłacone składki na ubezpieczenia emerytalne, rentowe i ubezpieczenie wypadkowe za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 28 lutego 2009 r. oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału ZUS, naczelnika urzędu skarbowego, lub komornika sądowego. Umorzenie wymienionych wyżej należności, skutkuje także umorzeniem nieopłaconych składek na ubezpieczenie zdrowotne i na Fundusz Pracy za ten sam okres oraz należnych od nich, za ten sam okres, odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, a także kosztów egzekucyjnych naliczonych przez dyrektora oddziału ZUS, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Umorzeniu podlegają również należności, o których mowa wyżej, które do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy zostały rozłożone na raty i nie

zostały opłacone do dnia złożenia wniosku o umorzenie. Należności te podlegają wyłączeniu z umowy o rozłożeniu należności z tytułu składek na raty. Umorzenie należności z tytułu składek następuje na wniosek płatnika składek. Wniosek o umorzenie można złożyć w terminie 24 miesiące od dnia wejścia w życie ustawy (art. 1 ust. 2–4 ustawy z 2012 r.). Na podstawie art. 1 ust. 8 organ rentowy wydaje decyzję, w której określa warunki umorzenia, oraz ustala kwoty należności, z wyłączeniem kosztów egzekucyjnych (art. 1 ust. 8).

Zgodnie z art. 1 ust. 10–12 ustawy z 2012 r. warunkiem umorzenia tych należności jest nieposiadanie, na dzień wydania decyzji o umorzeniu, niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od 1 stycznia 1999 r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, o którym mowa w ust. 2, oraz należnych od tych składek odsetek za zwłokę, opłat prolongacyjnych, kosztów upomnienia, opłat dodatkowych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego. Pozostałe należności, które nie podlegają umorzeniu, należy uregulować - opłacić w terminie 12 miesięcy od dnia uprawomocnienia się decyzji o umorzeniu należności.

J. G. kwestionuje wysokość ustalonego przez organ rentowy zadłużenia za okres od 1999 do 2009 r., który podlega umorzeniu. W toku postępowania sądowego ubezpieczony dowodził, że dokonywał w przeszłości wpłat na poczet składek na ubezpieczenie społeczne. Przedłożył na tę okoliczność kserokopię szeregu przelewów z lat 1994–2008, za pomocą których uiszczal zaległości z tytułu składek. Z treści pisma ubezpieczonego z dnia 16 stycznia 2013 r. wynika, że w przeszłości ubiegał się on o umorzenie części zaległości, dokonywał także zapłaty należności w ratach.

Przedłożone przez organ rentowy wraz z odpowiedzią na odwołanie J. G. akta rentowe są szczątkowe i ograniczają się jedynie do wykazu stanu należności płatnika, podania z 16 stycznia 2013 r., wniosku z 21 stycznia 2013 r. oraz spornej decyzji. Sąd Apelacyjny stwierdza, że braki w dokumentacji, nie pozwalają na ustalenie, które z wpłat ubezpieczonego zostały zaliczone na poczet długu. Z ich treści nie wynika też ile zaległości umorzono, a ile opłacono w ratach. Uniemożliwia to weryfikację prawidłowości decyzji organu rentowego.

Do postępowania odrębnego z zakresu ubezpieczeń społecznych w zakresie postępowania dowodowego ma zastosowanie - bez żadnych ograniczeń - reguła wynikająca z 232 k.p.c., obowiązuje więc zasada kontradiktoryjności i dowodzenia swoich twierdzeń przez stronę (wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2008 r., sygn. I UK 151/08, LEX nr 518057). Wydanie decyzji przez organ rentowy w postępowaniu administracyjnym nie zwalnia go od udowodnienia przed sądem jej podstawy faktycznej, zgodnie z zasadą rozkładu ciężaru dowodu wynikającą z art. 6 k.c. Pominięcie podania sposobu wyliczenia umarzanych składek stanowi zaniechanie procesowe prowadzące w konsekwencji do nieudowodnienia faktu, z którego organ wywodzi skutki prawne (podobnie w wyroku Sądu Najwyższego z 7 stycznia 2010 r., sygn. II UK 148/09, LEX nr 577847).

Merytoryczna kontrola decyzji w postępowaniu sądowym nie oznacza ustalania czy wręcz poszukiwania za organ rentowy faktów potwierdzających jej zasadność, bo naruszałoby to zasadę kontradiktoryjności procesu. Domaganie się od sądu, aby na podstawie szczątkowych akt składkowych oraz kserokopii dowodów wpłat ubezpieczonego ustalał prawidłową wysokość zaległości składkowych, stanowi żądanie działania sądu z urzędu za stronę. Decyzja określająca wymiar składek w ujęciu globalnym, w przypadku sporu co do ich wysokości, powinna zostać uzupełniona poprzez rozliczenie wpłat dokonywanych przez płatnika, bowiem dopiero wtedy można uznać, że zawiera dostateczne wskazanie podstawy faktycznej i sposobu wyliczenia kwoty wynikającej z decyzji. Niezbędne jest kwotowe wykazanie różnicy między składką opłaconą za dany miesiąc, a istniejącą nadal zaległością, ze szczególnym uwzględnieniem składek umorzonych i na podstawie wcześniejszych decyzji opłacanych w ratach.

Stwierdzenie, że decyzja abolicyjna jest korzystna dla J. G., bowiem umarza wobec niego zaległości względem organu rentowego za cały okres, jest niewystarczająca. Pamiętać należy, że zgodnie z art. 4 ustawy z 2012 r. w przypadku umorzenia składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe:

1)okres, za który składki zostały umorzone nie podlega uwzględnieniu przy ustalaniu prawa i wysokości emerytur i rent z ubezpieczeń społecznych oraz innych świadczeń, do których prawo uzależnione jest od posiadania wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego;

2)kwota umorzonych składek nie podlega wliczeniu do podstawy obliczenia emerytury.

Ubezpieczony starający się o umorzenie zaległości składkowych powinien mieć prawo rzeczywistej weryfikacji tego, czy umorzenie dotyczy okresów, za które faktycznie nie dokonywał on spłaty. Z tego względu sąd odwoławczy uznał, że ujawnione zostały istotne braki postępowania administracyjnego, które uniemożliwiały jednoznaczne rozstrzygnięcie sprawy.

Organ rentowy powinien ponadto przeprowadzić czynności zmierzające do dokładnego rozliczenia wpłat dokonywanych przez ubezpieczonego i umożliwić weryfikację tego, jaka zaległość sprzed 1999 r. pozostaje do spłaty, jako warunek ostatecznego umorzenia należności za okres od 1999-2009 r. J. G. powinien mieć świadomość jaka kwota pozostaje do spłaty, jako warunek realizujący działanie abolicyjne decyzji z 14 lutego 2013 r.

Sąd Apelacyjny uznaje, że apelacja ubezpieczonego zasługiwała na uwzględnienie w zakresie w jakim zarzuca sądowi pierwszej instancji niewyjaśnienie wszystkich okoliczności faktycznych istotnych w sprawie. Przy czym za stan ten odpowiedzialne są braki powstałe na etapie postępowania administracyjnego.

Art. 386 § 4 k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania w razie nie rozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, albo gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Z kolei art. 477^{14a} k.p.c. stanowi, że sąd drugiej instancji uchylając wyrok i poprzedzając go decyzją organu rentowego może sprawę przekazać do ponownego rozpoznania bezpośrednio organowi rentowemu. W okolicznościach niniejszej sprawy Sąd Okręgowy nie dokonał rozpoznania istoty sprawy z uwagi na brak przedstawienia sposobu wyliczenia kwot wynikających z decyzji i nie dokonanie jego weryfikacji. Powyższe uzasadniało uchylenie zarówno samego wyroku jak i poprzedzającej go decyzji oraz przekazanie sprawy bezpośrednio organowi rentowemu do ponownego rozpoznania (pkt I wyroku).

Ponieważ pełnomocnik J. G. z urzędu wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa wynagrodzenia za pełnione obowiązki i oświadczył, że poniesione koszty nie zostały przez stronę pokryte, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 22³ ust. 1 ustawy z 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (t.j. Dz.U. z 2010 r., nr 10, poz. 65 ze zm.) w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 490) zasądził od Skarbu Państwa na rzecz radcy prawnego kwotę 120,00 złotych tytułem wynagrodzenia. Następnie na podstawie § 2 ust. 3 przywołanego rozporządzenia sąd drugiej instancji podwyższył wynagrodzenie o stawkę podatku od towarów i usług przewidzianą dla tego rodzaju czynności w przepisach o podatku od towarów i usług, obowiązującą w dniu orzekania o tych opłatach (pkt II wyroku).